

Til

Norge Bondelag,
Norsk bonde og småbrukarlag
Landbruks- og matdepartementet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Oslo 23.02.2016

Innspill til partene i årets jordbruksforhandlinger

Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) oversender med dette sitt innspill til årets jordbruksoppgjør.

Innledningsvis vil vi benytte anledningen til å gi honnør til avtalepartene som sørget for at det ble en jordbruksavtale mellom staten og landbruket i fjor. Det er sjelden slik at alle er strålende fornøyd med resultater oppnådd gjennom forhandlinger, men konklusjonen er uansett at avtale ga et bedre resultat for bøndene, enn om det hadde endt med brudd. KLF er opptatt av å sikre bøndenes økonomi, og i den sammenheng er avtaler signert av staten og landbruket viktig. Vi oppfordrer derfor avtalepartene til å anstrenge seg til det ytterste for å bli enige også i 2016, selv om vi har forståelse for at det kan bli krevende.

Et positivt trekk ved de siste jordbruksoppgjørene har vært at de har lagt til rette for at også store produksjonseenheter får forbedret inntektsutviklingen når de øker produksjonen. Spesielt for sau og lam er det gjort endringer som har fungert i forhold til å øke produksjonsvolumet. Tiltakene på storfe har også bidratt, men det er sannsynligvis enda mer krevende å sikre en langsiktig høy nok produksjon av storfekjøtt. En kraftig satsing på ammeku-produksjonen er nødvendig på grunn av fallende melkeku-antall.

For industriens produksjonsevne og landbrukets omdømme er det viktig at, i den grad det er manko på norsk råvare, suppleringsimporten skjer på en effektiv og god måte. Importen av landbruksråvarer må i størst mulig grad skje på så lite bearbeidet nivå som mulig, slik at verdiskapningen tilfaller norsk matindustri og styrker dennes konkurransekraft.

For å sikre primærprodusentenes markedsadgang for sine råvarer, er det helt avgjørende at den norske matvareindustrien er effektiv. Begrensede muligheter for eksport medfører at omfanget av foredlingen til det norske markedet er helt avgjørende for norsk matindustri framtidsmuligheter. Skal bransjen ha moderne utstyr, kunne bruke prosesser og teknologier som er av de mest effektive markedet kan tilby, må volumet å fordele kostnadene på, være størst mulig.

Måten det er lagt til rette for import, for å dekke markedets behov, er i dag ikke optimal. Verken i forhold til å bidra til å balansere det norske markedet, eller å ha en rasjonell utnyttelse av råvaren gjennom industriell bearbeiding. Det bør snarest igangsettes et arbeid for å vurdere utformingen av dagens importregime; ikke for å øke importen, men for å se om det er mulig å få et bedre samspill mellom importert og norsk råvare, for å unngå ubalanse i det norske markedet.

I et lengere perspektiv er det viktig – både for norsk landbruk og norsk matproduksjon - at prisdifferansen på sammenlignbare produkter i forhold til våre naboland ikke øker. Det er nødvendig dersom norske produkter ha tilstrekkelig konkurransekraft til å stå imot å miste markedsandeler til grensehandel og import. Det er imidlertid ikke en robust løsning at forbrukerprisene holdes kunstig

lave, ved at handelen kryss-subsidierer kjøttvarer slik at butikkprisen blir langt under produksjonspris. Slik prising skaper store problemer for industrien, fordi forbrukerpris som verktøy for å få solgt hele dyret effektivt settes ut av funksjon. Å aktivt bruke budsjettmidler for å sikre bøndernes inntektsgrunnlag fremfor kraftige økninger engros- og forbrukerpriser er med andre ord en viktig del av løsningen for å sikre en fortsatt høy, og helst voksende, norsk landbruksproduksjon.

Den norske matvareindustrien og forbrukerne ønsker primært norsk råvare så sant den er tilgjengelig til akseptabel pris. Og for de fleste produkter, spesielt kjøtt og egg, opplever vi at det er en klar prispreferanse for norsk hos forbrukere. Å sørge for at produsentøkonomien er god nok til å sikre rekruttering er avgjørende for at norske forbrukere skal kunne nyte norske produkter også i framtiden. KLF håper derfor at avtalepartene legger alt til rette for å styrke økonomien i primærproduksjonen. Å motivere etablerte produsenter til å stå på videre, og fortrinnsvis øke sin produksjon, er viktig skal vi nå Stortingets mål om 20 prosent produksjonsvekst.

Vi ønsker årets avtaleparter lykke til med forhandlingene.

Bjørn-Ole Juul-Hansen

Adm.dir KLF

Industriens volumbehov

Det viktigste målet for norsk landbruksproduksjon skal være å produsere tilstrekkelig råvarer til at den norske næringsmiddelindustrien for dekt sitt behov. På denne måten får norske forbrukere en så høy norskandel av maten som mulig. Avtalepartene må i sterke grad prioritere opp målet om produksjon av volumer til foredlingsindustrien, fremfor produksjon av samfunnsgoder og generelle tiltak når jordbruksavtalens midler benyttes. For å dekke råvarebehov ut over det norsk landbruk kan levere, må importsystemet fungerer effektivt og rasjonelt, på en måte som ikke bidrar til å forsterke ubalanser i markedet. Dagens importregime har i hovedsak en på-/av-funksjon der målet er å sikre et tilstrekkelig antall kilo av et bestemt dyreslag. Vi registrerer at regimet kan forsterke eksisterende ubalanser, blant annet storfekjøttmarkedet. I dag er det overdekning i markedet av biffer og fileter, men underdekning av magre sorteringer. Markedssituasjonen endres over tid, men vi mener at med relativt enkle tilpasninger i importregimet kan balanseringen mellom markeds behov og utbud tilpasses bedre.

KLF anmoder avtalepartene om å være tydelig på at det nå vil igangsettes et arbeid med å gjennomgå importsystemet. Målet skal være å se om det finnes muligheter for å foreta endringer i importregimet, slik at det blir en bedre koordinering av råvareutbudet fra norsk landbruk og importen. Det forutsettes at en slik gjennomgang ikke bidrar til at det leder til økte importvolumer, men at importen også bidrar til å optimalisere verdien av den norske produksjonen. Dette arbeidet bør igangsettes så snart som mulig.

Produsentøkonomi

Avtalepartene må snu alle steiner for å finne måter som kan forbedre bondens økonomi, uten å redusere verdikjedens konkurransevne vis a vis import. Det må være stor vilje til å bruke budsjettmidler, mens effektiviseringen av hele verdikjeden i norsk landbruksproduksjon må fortsette på linje med våre naboland. Et viktig grep vil være en videreføring av dreiningen i avtalen, der bøndene blir sittende igjen med en større del av gevinsten når de effektiviserer eller investerer, for å utvide sin produksjon.

Avtalepartene må ha en kritisk holdning til satsingen på felles tiltak som ikke bidrar til inntektsbedring hos produsentene relativt raskt. Tilrettelegging for at mest mulig av inntektene går direkte til bønder er viktig, slik at de i størst mulig grad har anledning til å foreta tilpasninger som er optimale for dem.

Storfekjøttproduksjonen må prioriteres

Innenfor det animalske produktområdet i dag er storfekjøtt den eneste produksjonen der Norge har en betydelig underdekning. Tiltakene som er gjort på sau og lam, har medført at produksjonen nå nærmer seg taket i forhold til markedsbehovet. I 2016 bør avtalepartene benytte muligheten til å gjennomføre et krafttak, som stimulerer til økt produksjon av storfekjøtt basert på ammeku. I 2013 ble rapporten «Økt storfekjøttproduksjon i Norge», bestilt av LMD fremlagt, og ekspertgruppen avviste tiltak for å stimulere produksjonen. Det bes om at flere av tiltakene iverksettes og at nivået på overføringene er tilstrekkelig til at ønsket effekt oppnås.

Innføringen av kvalitetstillegget fra klasse O og oppover har igjen gjort at det er interessant å kjøpe og fôr opp NRF-kalver, noe som er meget bra. Med utgangspunkt i det store behovet for å utvide antall ammekuer, foreslås det at partene innfører en differensiering av tilskuddet som premierer kjøttfe-produksjon. Konkret kan løsningen være at det ytes en sats for klassene O til R- og en høyere sats for slakt av klasser bedre enn R-. Vi tror en slik innretning av tilskuddet vil medføre at midlene avsatt til tilskuddsordningen i det lange løp vil bidra til mer storfe-kjøttproduksjon i Norge en dagens løsning.

Priser

Priser på storfekjøtt, lammekjøtt og egg er ikke lenger tema i jordbruksforhandlingene, men i sin helhet overlatt til Nortura å bestemme disse i rollen som markedsregulator. I tillegg er det også slik at for kylling fastsettes referanseprisen etter en bestemt metode. I kjøtt- og eggsektoren er det kun prisen på svin som er gjenstand for forhandlinger.

Markedssituasjonen er nå slik at det for gris er i ferd med å gå fra balanse til overproduksjon igjen. De siste års erfaringer har vist seg at det er særdeles vanskelig å få bukt med overproduksjonen med virkemidlene innenfor markedsreguleringen, selv om overproduksjon bare er noen få prosent. Avtalepartene må ta ansvar og benytte de virkemidlene de har til å begrense faren for en ny, vedvarende overproduksjon.

Prisen på svinekjøtt bør derfor økes tilstrekkelig for å kompensere for endringer i kraftfôrprisen, men begrenset ut over dette.

Det er fortsatt et potensiale til å hente ut mer inntekter fra markedet, gjennom å optimalisere bruken av de ulike rase-kryssningene i næringen. Statistikk fra produksjonen viser blant annet at 3-rasekryssninger med Hampshire som far, gir nærmere en prosent bedre kjøttprosent på samme vekt, sammenlignet med Duroc. I kjøttbransjen legger vi normalt til grunn at 1 prosents forbedring i kjøttprosent tilsvarer ca 25-30 kr/slaktegris. Ved å benytte kryssninger som er mer effektive på fôrforbruk, rask vekst og høy kjøttprosent, er det mulig å øke inntektsuttaket fra markedet for norske svineproduksjon.

Markedsregulering

Kjøtt- og fjørfibransjens Landsforbund viser til markedsbalanseringsutvalget og det foreslåtte organisasjonen støttet i sin uttalelse i etterkant av innstillingen. Vi har forstått det slik at behandlingen av hele innstillingen først skal skje i jordbruksmeldingen. Det er likevel to forslag KLF ber avtalepartene igangsette; forslag som ikke bør være kontroversielle, fordi ingen av medlemmene i utvalget er imot forslagene.

Det ene er å igangsette et arbeid som følger opp innstillingens forslag om å foreta endringer når det gjelder Opplysningskontoret for egg og kjøtt og Animalia. Animalia er nå i stor grad blitt en driftsorganisasjon for en samlet kjøttbransje, og det er avgjørende at man finner en organisatorisk modell som gjør at kjøttindustrien nå står sammen på like vilkår om å håndtere dette framover.

Det andre er å igangsette arbeidet med en juridisk vurdering, knyttet til regelverket som styrer dagens markedsregulering. Et enstemmig utvalg har påpekt at det er behov for å rydde opp i dette, og dette arbeidet bør igangsettes så snart som mulig.

Egg

Situasjonen for eggprodusentene er etter hvert blitt kritisk og ustabil. Konsekvens av at det fortsatt er mottakplikt på egg, er at det ikke er mulig å styre etableringen og tilgangsvolumene på egg. Sektoren har hatt en vedvarende overproduksjon. De siste årene, sett under ett, har overproduksjonen vært så stor at bransjen periodevis har måttet levere konsumegg til dyrefôr. Kapasiteten ved reguleringsfabrikken har ikke vært stor nok til å ta unna volumet. Den private eggproduktfabrikken, Eggprodukter AS, har tilbudt sin assistanse for å bearbeide overskuddsvolumene. Dette tilbudet er ikke benyttet.

Samtidig skjer det nå store endringer i kyllingmarkedet. For kyllingprodusenter er det begrensede investeringer som er nødvendig for å bli eggprodusenter. Mottakplikt garanterer at markedsregulator

vi ta imot volumet, mens alle produsentene via omsetningsavgiften må finansiere avhendingen av overskuddet. I denne sammenheng kan det bemerkes at de samlede kostnadene ved å regulere vekk eggvolumer til dyrefôr er høyere enn avregningsprisen til bonde.

KLF og Nortura har ved flere anledninger drøftet denne utfordringen. Vi er enig i at situasjonen er så kritisk nå at det er behov for en form for unntakstilstand, der det i en avgrenset periode må kunne gjøres unntak fra Norturas generelle mottaksplikt. KLF mener et slikt unntak kan gjennomføres som del av en samlet tiltakspakke, der det i pakken legges til rette for at eksisterende eggprodusenter og markedsaktører likebehandles. Dette er en naturlig forutsetning og konsekvens av det økte ansvaret og de forpliktelsene som de private aktørene er villige til å påta seg for å få kontroll på markedet. Landbruks- og matdepartement har i svarbrev, datert 10.02.2016, avvist forslaget med henvisning til arbeidet med rapporten fra Markedsbalanseringsutvalget. KLF mener at en henvisning til en framtidig diskusjon om en mulig løsningen ikke fritar avtalepartene fra å ta nødvendige grep nå, for å avverge en mulig katastrofal overproduksjon i eggsektoren litt fram i tid. Vedlagt følger vårt brev om dette innspillet som vi sendte til Landbruks- og matdepartementet 16. november 2015. Vi gjør oppmerksom på at eksportforslaget ikke lenger er aktuelt etter WTOs Nairobi-møte.

KLF har ved flere anledninger påpekt har store svakheter i markedsreguleringen for egg. I 2015 opplevde vi både at overproduksjonen gikk til dyrefôr, og mot slutten av året var det et importbehov for industrien. Importbehovet oppstod fordi det ikke var tilstrekkelig norsk volum av relevant vare å oppdrive.

Det er to forhold KLF vil påpeke i denne sammenheng. For det første var det, etter det vi har forstått, egg på markedsreguleringslager i importperiode-tiden. Disse eggene var ikke anvendelig til ordinær konsum, men for industriproduksjon. En prisnedskrivning av disse varene, ville ha gjort de konkurransedyktig mot importen. Ved å tilgjengeliggjøre varen samt foreta noe prisnedskrivning, ville Eggproduktens behov blitt dekket av norskprodusert vare. Avtalepartene må få igangsatt en gjennomgang av regelverket slik at bransjen, ved en seinere anledning, ikke kommer i samme situasjon.

Det andre forholdet KLF vil påpeke, er en betydelig redusert tilgang av småegg til industrien. Vi antar at dette skyldes at eggpakkeriene nå i stor grad benytter småeggene i produkter som er «prisfigtere» i handelen. Bakgrunnen er at fraksjonen småegg avregnes til bonden på et veldig lavt nivå; 6-7 kroner mot ordinære egg til 15-16 kroner. Etterspørselen er nå så stor i forbrukermarkedet at det går ut over industriens behov for småegg; en fraksjon industrien har utviklet og tilpasset for å ta unna. Tradisjonelt har slike egg vært sett på som lite hensiktsmessige å levere til konsummarkedet.

KLF foreslår at avtalepartene legger til en presisering i beskrivelsen av Representantvaren for egg, slik at dagens representantvare «løsvekt i brett pakning for egg fra produksjon i både tradisjonelle bur-systemer og nye driftssystemer. Noteringssted Norturas anlegg i Hå», får et tillegg der det presiseres at ingen av eggfraksjonene som benyttes til konsumsalg, skal ha en engrospris som er lavere enn 80 prosent av gjennomsnittlig engrospris for egg.

Ettersom det åpenbart er stor etterspørsel etter små-egg i markedet er det rimelig at betalingsvilligheten hentes ut. Endringen kan medføre at engrosprisene for M og L egg ikke øker så mye som de ellers ville ha gjort, og dermed være et lite bidrag til økt forbruk av disse.

Avslutningsvis vil vi påpeke at dagens innretning i regelverket for markedsregulering for egg er uhenksom og sterkt konkurransevridende. Likevel ønsker KLF å berømme markedsregulator for økt vilje til å legge seg i selen å forsøke og gjøre det beste ut av det. Det setter vi pris på. Men

avtalepartene må snarest sette fokus på egg og få skikk på dette reguleringssystemet, også i den tiden mens vi venter på jordbruksmeldingen.

Forenklingsutvalget

Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund viser til Forenklingsutvalgets innstilling. KLF har deltatt i utvalget og hatt det som bakteppe at utvalgets forslag skal medføre forenkling, og ikke omfordeling av midler i særlig stor grad. Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund anmoder avtalepartene å gå grundig igjennom forslagene, og så langt det er mulig foreta forenklinger, slik at ordningene innenfor landbruket generelt blir mere gjennomsiiktig og forståelig for de som ønsker å se nærmere på næringen. Bare slik tror KLF at det er mulig å få en stor og stabil oppslutning, og tillit til tilskuddssystemet norsk landbruk er avhengig av.

Forenklingsutvalget påpekte blant annet at de tilgjengelige modellene, til å beregne konsekvensen av større endringer i bruksavtalen, ikke er gode nok, spesielt ikke de dynamiske effektene. Det er ikke usannsynlig at det i framtiden kommer større endringsforslag av innretning på jordbruksavtalen. Arbeidet med å forbedre modellene, eventuelt utvikle nye, må derfor gis fokus og prioriteres budsjettmessig.

Telledatoen - problematikk

Det er foreslått endringer i «Søknad og utbetaling av produksjonstilskudd» med nye søknadsdatoer henholdsvis 15. mars og 15. oktober. Med telledato som grunnlag for tilskuddsutbetaling, følger at produsentene ønsker å holde tilbake leveranser til etter telledato. Et talletidspunkt i oktober, midt i viktige slaktesesongen for lam og storfe, vil dermed gi betydelig problemer med utsatt slaktning. Konsekvensen er at det blir vanskeligere å dekke opp markedets behovet med norsk vare i en viktig del av sesongen. Følgene kan bli økt import og økt regleringslagring. Endres tidspunktet for telling, er det en forutsetning at hvilke parametere som skal telles og det tidspunktet det skjer på, ikke medvirker til at bøndene velger å utsette slaktning. For disse to dyreslagene kan en løsning være at opplysningene om antall dyr i mars-tellingen kan justeres tom juli, og dette benyttes som endelig dyretall for året. I oktober bør det bare være beitebruk – antall dyr på beite - som telles.

Ideelt sett burde Husdyrregisteret kunne benyttes for å utbetale tilskudd til storfe, og det må arbeides videre med sikte på å få dette til, så snart som mulig.

Fraktordningene

Det vises til fraktordningene for kjøtt. KLF har i flere år påpekt at det forekommer en overkompensasjon i fraktordningen, dersom en fordeler utbetalt fraktstøtte på det volumet som faktisk utløser frakttilskuddet. Vi forutsetter at avtalepartene legger til grunn at også produsenter lenger vekk enn 50 km fra et stort slakteri skal betale samme egenandel i frakt, som produsenter innenfor 50 km sonen. Disse produsentene skal i prinsippet selv dekke transport, opplasting, rengjøring av bil etc., eventuelt at det er en intern fraktutjevning mellom produsentene uten eksternt frakttilskudd. Uten å ha finregnet på det nyeste tallene er det noe over 40 prosent av slaktevolumet som hentes lenger vekk enn 50 kilometer fra nærmeste slakteri.

Avtalepartene bør ikke gi ytterligere midler til fraktordningen. Noe av midlene kan gjerne omdisponeres til grunntilskudd kjøtt.

Opprettholdes dagens støttenivå bør slakterienes oppgave endres, når det gjelder fraktordningene til å videreformidle de satser Landbruksdirektoratet likevel beregner pr kommune og dyreslag.

Utfasing av eksportstøtte

Stortinget har vedtatt at det nå skal foretas en utfasing av eksportstøtten innen 2020. Dette vil få konsekvenser for melkeproduksjon og dermed også for rekruttering til kjøttproduksjon. Isolert sett antydes det at 7-8 prosent av dagens produksjon nytter godt av eksportstøtten. Hvor stor reduksjonen faktisk blir, er vanskelig å si. En årsak er at det er grunn til å tro at aktører som Tine vil foreta en intern omfordeling for å kunne videreføre hele eller deler av eksporten.

Uavhengig av nivå, mener KLF at det er viktig at man nå igangsetter en strategi som sørger for tilstrekkelig rekruttering av produsenter som vil satse på ammeku. Å få opp et tilstrekkelig ammeku-tall, som kan erstatte den kjøttproduksjonen som forsvinner med utfasingen av melkeku, er vesentlig for kjøttindustrien. Gjennomføring av avtrapping av eksportstøtten foreslår KLF tas slik at det meste tas siste år, gjerne alt. Da har vi best anledning til å bygge opp erstatningskapasitet.

RÅK

Med fjerning av eksportstøtte blir det desto viktigere å sørge for at forbruk av norsk melk til andre produksjoner og markeder økes. Støtten til RÅK-produksjon blir derfor viktigere enn på lenge, og det bør settes av ytterligere midler til denne aktiviteten.

Det bør også vurderes om man kan etablere ordninger innenfor andre produksjoner som fungerer, til å øke eksporten av norsk råvare. Et tiltak som allerede er innført for egg er den generelle prisnedskrivningen på eggprodukter.

Nord-Norge tillegget

Dagens forutsetninger om at Nord-Norge-tillegget for gris og storfe bare utbetales når slaktingen foregår i de tre nordligste fylkene, må avvikles. Jordbruksavtalen er til for å støtte bøndene, og dersom bøndene finner det mer formålstjenlig å slakte ved et annet slakteri utenfor disse fylkene, bør det åpnes for det.

Tilskudd til økologisk produksjon

Satsingen på økologisk produksjon videreføres like tungt som tidligere fra avtalepartene. Det har gjennom flere år vært gitt betydelig ekstra tillegg til økologisk produksjon, blant annet for å kompensere for dårligere produksjonsevne i økologiske produksjoner. De økologiske «produksjonsulempene» er langt mindre i dag enn de var for 10 år. For eksempel er effektiviteten når det gjelder egg fra økologiske produksjon nesten like god som for konvensjonell produksjon. Det er et behov for et tillegg for økologisk produksjon, men forskjellen mellom dette og konvensjonell produksjon kan reduseres. Dette har også betydning for utregning av avløsertilskudd mv.

Kjøtt- og fjørfeforbundens Landsforbund er opptatt av at vi fortsatt har vekst i det økologiske segmentet, og dekker behovet så langt det er mulig.